

DARIKODJANABAEVANIŇ “MENI UMIT DEYSEŇ” SHIĞARMASI HAQQINDA

Quyash Qalenderov

Ózbekstan mámleketlik konservatoriyası Nukus
filialı “Ulwma kásiplik hám social-
gumanitar pánler” kafedrası “Muzıkatanıw”
bóliminiń 1-basqısh student
Ilimiy basshı: **Nodira. Rajabova**

Anatatsiya: Bul maqala Dariko Djańabaevanıń kompozitorlıq jumısları, koplegen vokal shıǵarmaları olardan biri “**Meni umit deyseń**” shıǵarması mazmunı hám garmonik analizi hâqqında ayıp ótilgen.

Gılt sózleri: Temp, qosıq, dinamika, dawıs, atqarıw, ólshem, tonallıq, vokal, janr, organ punkt.

Аннотация: В данной статье описывается о чем говорится в пóсне «**мени умыт дейсен**» и гармонический анализ среди вокальных произведений Дарико Джанабаевой. Вместе с тем кратко написано об использовании его произведений в учебниках.

Ключевые слова: Песня, разновидность, темп, тональность, гамма, динамика, партия, предложение, Алистагы Агайын, голос, исполнение, учебник.

Abstract: This article describes the theme of the song “**Meni umit deyseń**” among the vocal works of Dariko Janabaeva's compositional career and describes harmonic analyses. At the same time, it briefly describes the use of her works in textbooks.

Keywords: Song, pop, tempo, tonality, measure, dynamics, part, sentence, Alistaǵı Aǵayın, voice, performance, textbook.

Qaraqalpaqstanǵa xızmet kórsetken kórkem óner ǵayratkerı, ustaz Qaraqalpaqstannıń birinshi hayal kompozitorı, óziniń oǵada ájayıp shıǵarmaları menen keńnen tanılǵan kompozitor, Qaraqalpaqstan kompozitorlar awqamınıń aǵzası sonday-aq Dariko

Djanabaeva koplegen vokal shıǵarmaların avtorı bolıp esaplanadı. Dariko Djanabaeva ozınıń dóretiwshilik jolında kóplegen Qaraqalpaq temasına tıykarlanıp shıǵarmalar dóretip kelmekte. Qaraqalpaqstanǵa xızmet kórsetken artistler menen olardan: Dawlet Aytjanov, Zamira Xojaniyazova, Roza Qutekeeva, Jalǵasbay Xoshniyazov, Hikmetulla Ayimbetov, Keńesbay Karimov, Salenbay Sadixov, Saǵıydulla Abbasov, Uzaqbay Pırjanov, Gulistan Shamuratova sıyaqlı artistler menen birgelikte kóplegen jumıslar alıp barıp vokal shıǵarmaları menen keleshek awlatqa 70 ten aslam shıǵarmalar dóretip kelmekte. Dariko Djanabaeva ozınıń shıǵarmaların kóbinese lirik janrda jazıp, olarda ishqi sezimler, jerge bolǵan muabbat, Watanǵa degen muhabbat sezimlerin keltirip ótip xalıqımızǵa shıraylı muzıkalar úlesip atır.

Sol qatarda Jalǵasbay Xojaniyazov benen biraz waqıtlar dawamında birge islesip onıń sózine de muzıkalar dóretken. Olardan atap aytsaq “Men arman etip edim”, “Meni umıt deyseń”, “Juldızıma” sıyaqlı qosıqlarǵa muzıkalar dóretip xalıqqa inam etken. Bulardan muhabbat haqqında jazılǵan shıǵarmalarınan biri “Men umıt deyseń” shıǵarmasınıń misal etip alsaq boladı.

Bul shıǵarma mazmunı lirikalıq bolıp muhabbat haqqında keńnen súwretlep bergen J. Xojaniyazov bul qosıq qatarlarında bir ashıq jıǵıttıń gózzal qızǵa bolǵan ishqi sezimlerin barlıǵı hámde qızdın onı qálemeytuǵını aytıp ótilgen. Qosıqın mazmunına qarap onıń atın “**Meni umıt deyseń**” dep at bergen. Dariko Djanabaeva bul qosıqtıń mánisin tereńnen uyrenip bul qosıqtıń muzıkasın dóretdi.

Bul shıǵarmada kompozitor muhabbat temasın óziniń sheberlıǵı menen ashıp bergeni sonsheli, shıǵarmanıń muzıkasın esitip otıra muhabbat haqqında ekenlıǵı sezilip lirikalıq sezimlerdi oyatadı. Qosıqtıń birinshi qatarlarında qız jıǵıttıń oyında oǵan degen sezimleri kushli ekenin tariyiplep, al qız odan ketip baratırǵanlıǵı sóz etilgen:

Kózlerin kózimde turadı jaynap,

Nurına balqıydı bawırım qaynap.

Júregim tolıq sır ózınıdi oylap,

Al ashıǵım sen-meni umıt deyseń.

Qosıqtıń naqıratında, jıǵıt qızdı oyınan shıǵara almaytuǵının kóp oylap bır qararǵa kelıwın, onı eslegende ılhamlanıp nama menen jetkerıwın sóz etiledı.

Dıydarıń gewdeme jayǵasıp alıp,

Kewlımdı mıń turlı muqamǵa salıp.

Senı tárıp eter namalar shalıp ,

Al hasılım sen meni umıt deyseń

Bul shıǵarma D.Djanabaeva muzıkası J. Xojaniyazov sózine Qaraqalpaq temasında jazılǵan. Shıǵarma lirikalıq janrda bolıp muhabbat haqqında dóretilgen. Bul shıǵarma ápiwayı eki bólimlibolıp c-moll c-frigiý ladında Moderato tempinde jazılǵan. Kirisıw tórt takt bolıp kirisıwde shıǵarmanın qısqasha mazmunı berilgen. Ol tórt taktten ibarat bolıp T organ punktine tiykarlanıp, garmonialıq fakturasında jazılǵan. Kirisiwdın birinshı akkortı Neapolitan dawıs benen keldi hám Neopalitan akkort spatında birinshi bólimde eki márte ushrasadı. T organ punktı Birinshı bólimnıń birinshı gapinde tolıq kórsetilgen hám aqırında $D_{6,5}$ T ǵa tawsıldı. Tınıq garmoniyaǵa dissanans sekundalardıń qosılıwı zamanagoy dawıslardı beredi hamde sózinıń manısın tastıqlaydı.

Muzıkanıń birinshi bólimi eki gápten ibarat bolıp medsopiano (jay dawısta) atqarıladı. Birinshi bólimniń birinshı gapinen baslap qosıq qatarları Medsopianomenen baslanadı. Birinshi gáp segiz takt ibarat. Birinshi bólimniń ekinshi gápi bir qatar otklanenieler arqalı keńeytirilgen bolıp D_7 g-mollda, Es-durǵa hám Neopalitan septakort arqalı (II_7^{b1}) c-mollǵa tawsıladı. Bul gap naqırat etip atqarıladı. (Jetinshi basqısh kvint sekstakorttan subdominant) arqalı B-durda ekinshi bólimge ótıledı.

Ekinshi bólimde ekı gápke bólinıp birinshi gáp on ekı taktten, ekinshi gáp jıgırma taktten ibarat. Birinshi gáp (Altınshı basqış) benen tawsılıp, ekinshı gáp tolıq (Tonika) menen tawsıladı. Bul shıǵarmannın shıraylı jerleri hámde tereń mazmunıda ekinshi bóliminde sawlelendırılgen. Ekinshi bolımnın birinshı gápinde hawıj ushrasadı. Bul hawıjde shıǵarmadaǵı eń biyik notası B-durǵa otklaneniye arqalı (ekınshı oktava Miy) sestıne shıǵıladı.

Ekinshi bólimge shekem (melodiya medso piano)menen tawsılıp , ekinshi bólim (forte) menen baslanadı. Al ekinshı gáp naqırat retinde aytıladı.

Birinshı gápte c-molldan g-mollǵa D₇-D (Daminat septakkordtan Daminant)ǵa, c-molldan-B-durǵa D₇-VII (Daminand sekundakkordtan jetinshi basqış) arqalı otklanenie ushrasadı. Ekinshi bólimnın ekinshı gápinde c-molldan-E-durǵa VII-III(Altınshı basqış septakorttan Úshinshı basqış) arqalı ótıledi, hámde garmonik akkortlarda ushrasadı. Ekinshı gaptın aqırında Neopalitan tonallıqqa VII₇arqalı (des-moll) tanallıq penen aqırına keldı. c-moll organ punktı menen T ǵa jumaqlandı.

Bul shıǵarmanıń garmonık analiyzinde kópleb otklanenieler, niopaliytan akkort, T organ punktı 6/8 olshem ushrasqan.

Shıǵarma haqqında aytatuǵın bolsaq shıǵarma ózinde lirikalıq janrdı keńnen ashıp bere alǵan. Bul shıǵarmanıń bálentlerde kórinıwi tek muzıkanıń ózine baylanıslı bolıp qalмай, atqarıwshı tárepinde qosıqtıń melodiyasına qarap emes, al qosıqtıń hár bir qatarın júreken, sol qosıqtı jan táni menen aytılwı menende bul shıǵarma óziniń shoqqısına jetedi.

Dariko Djanabaeva usınday miynetleri menen xalqımızǵa óziniń óshpes, shıraylı, muzıkaları menen Qaraqalpaq xalqınıń kórkem ónerine óz úlesin qosıp kelmekte. Dariko Janabaeva óz dóretiwshilik jolında bir qansha namalar qayta islep, óziniń hár túrli ásbaplar ushın túrli janrdagı pesa shıǵarmalar dóretken bolıp, onıń shıǵarmaları xalıq arasında keńnen atqarılıp kelmekte.

Paydalanılǵan ádebiyatlar:

1. Kamalova G. JAMIL CHARHEMOVTIŃ “POPURRI” SHÍǴARMASINIŃ ÓZGESHELIGI //Вестник музыки и искусства. – 2024. – Т. 1. – №. 4. – С. 52-57.
2. Kamalova, . G., & Dauletbaeva , G. (2024). DUWTAR SAZ ÁSBABÍN ZAMANAGÓYLESTIRIWDIŃ ÁHMIYETI. Вестник музыки и искусства, 1(4), 89–94. извлечено от <https://science.uzdknf.uz/index.php/science/article/view/231>

3. Dauletbaeva G., Kamalova G. A SHINING STAR //Modern Science and Research. – 2023. – T. 2. – №. 10. – С. 880-884.
4. KamalovaG. QÁLEMI ÓTKIRKOMPOZITOR (D. Djañabaevadóretiwshilikjolı) //Вестник музыки и искусства. – 2023. – Т. 1. – №. 2. – С. 37-39.
- 5.G.Kamalova. “Kompozitor Dariko Djanabaeva”. Nókis-2024. “ILIMPAZ”